

Gymnasielærers arbejde med innovation

Simon Lauridsen

Stud.mag. i Læring og Forandringsprocesser

Institut for Uddannelse, Læring og Filosofi

Aalborg Universitet

Abstract

Nærværende artikel tager afsæt i den problemstilling, der er knyttet til dobbeltheden af indføringen af kreativitet og innovation i det almene gymnasium, kontra fokuset på standardiseringen og sammenligninger af eksamener og testresultater.

Gennem de sidste mange år har globaliseringen og den øgede konkurrence medført, at uddannelsessystemet er blevet udsat for et stadigt stigende standardiseringspres. Der er samtidig bred enighed om, at én af Danmarks vigtigste kompetencer, i forhold til konkurrenceevnen, er kreativitet. Flere forskere problematisere dobbeltheden i at indføre innovation og kreativitet og samtidig have så stort et fokus på standardiserede test og eksamener (Hargreaves: 2005, Kupferberg: 2006).

Denne artikel beskæftiger sig med gymnasielærernes konstruktion og meningsdannelse i forhold til kreativitet og innovation i det almene gymnasium, underlagt dobbeltheden i uddannelsessystemet og hvordan denne forståelse udmønter sig i brugbare kompetencer hos eleverne. En opgave læreren synes at kunne håndtere, da deres forståelse af særligt innovation, giver eleverne mulighed for, at opnå samfundsrelevante kompetencer.

Udfordringer ved de innovative projekter

I min undersøgelse af gymnasielærernes forståelse af innovation og kreativitet har det vist sig, at de innovative projekter giver eleverne relativt frit valg, når det kommer til valg af problemstilling og emner. Det frie valg er dog tilsyneladende ikke en metode, der får eleverne til at tænke kritisk. Det frie valg virker derimod mere som en motivationsfaktor. Både lærere og elever klar over, at den kritiske sans ikke nødvendigvis går hånd i hånd med det frie valg. I forhold til at skulle træffe ét valg frem for et andet, må refleksionsevnen være tilstede. Såfremt dette valg skal kvalificeres, må den kritiske sans ligeså være til stede. Eleverne synes at mangle den kritiske sans, og en elev udtaler:

”Ja altså, vi kan jo selv vælge en masse. Men så nogle gange så hjælper lærerne os med at få de kritiske briller på. Fordi, ellers kan vi godt køre lidt den gale vej.”

De innovative projekter har på den måde en udfordring, som består i at finde den rette balance mellem frihed og evnen til at være kritisk i beslutningsprocesserne. Dette er en væsentlig pointe, da de

innovative projekter beror meget på motivationen i at have ejerskab over sin opgave, kunne træffe valg og styre processen, disse elementer gør det muligvis svært for eleverne samtidig, at have øjne for den kritiske sans. En udfordring, der for at kvaliteten i de innovative projekter styrkes, kræver opmærksomhed. Men hvad giver lærerens forståelse af begreberne så?

Den store sammenhæng

Med lærernes forståelse af de kreative og innovative elementer, får eleverne mulighed for at arbejde med problemstillinger og metoder, som er en decentrering i forhold til deres vante referenceramme. Sammenhængen mellem samfundet krav, uddannelsessystemet og kreativitet ligger i, at eleverne kan arbejde med emner, der rykker eleverne væk fra deres livsverden, da der arbejdes med en nyhed og værdi. Idet eleverne skal arbejde med noget nyt, som samtidig skal have værdi for andre, tvinges de til at reflektere og være kritiske overfor deres egen forståelse af, hvad der skal have værdi for andre, hvem det er vigtige at udvikle noget til, og hvorfor der vælges, som der vælges. Kompetencer, som er i tråd med Ziehe og Giddens forståelse af samfundets krav til individet.

Samfundets krav og de innovative kompetencer

Med lærerens forståelse af kreativitet og innovation, her med særligt fokus på innovation, er det væsentligt at belyse, hvad elever eller individer så kan bruge denne forståelse til. Man må spørger sig selv, på hvilken måde det styrker eleven, i forhold til at kunne begå sig i samfundet, at han/hun decenteres og må træffe uvante valg og reflektere? Ved at sammenholde Thomas Ziehe og Anthony Giddens, kan man udlede en række begreber, der har betydning for det unge individ, der lever i et konstant foranderligt samfund. Begreber, som er brugbare i forhold til lærerens forståelse af innovation. Samfundets udvikling har bevirket, at individer ikke længere kan beskrive sig selv ud fra traditioner og hidtidige forforståelser om livsførelse, dermed også sagt, at individet må træffe valg ud fra andre parametre. Samfundet har brudt med traditioner, og individet kan nu selv bestemme, alt fra livsførelse, uddannelse og sågar udsendende. Dette stiller store krav til individet og i særdeleshed til individets evne til at reflektere og træffe valg (Ziehe: 1998, Giddens, 1991). Det bliver dermed interessant, at undersøge, hvorledes lærerne styrker elevernes mulighed for arbejdet med refleksion og evnen til at træffe valg.

De innovative refleksioner

I lærers forståelse af det innovative er arbejdet med det autentiske problemløsende og merværdi væsentligt. Eleven har her mulighed for at forholde sig refleksivt til sig selv og sin omverden, idet der skal findes nogle at lave værdi for. Der skal altså træffes refleksive valg, i forhold til hvilket problem man vil arbejde med, og hvordan det har værdi for andre. En lære, som jeg interviewede udtaler:¹.

”Og så generelt det her med at eleverne skal reflektere og selvreflektere, det gør de meget i forbindelse med opgaver med merværdi, altså opgaver der skal løse autentiske problemer(...).”

Læreren giver udtryk for, at det innovative arbejde, eleven mulighed for at forholde sig reflekterende. Det er væsentligt, at disse refleksioner må medføre en række valg, og evnen til at træffe valg er, også en væsentlig del af dagens samfund.

¹ I denne artikel, vil der kun blive brugt udtalelser fra en og samme lærer og en enkelt elev.

Reflekter og træf valg

I de innovative opgaver må eleven forholde sig til områder, som er nye, eleven kan derfor ikke træffe valg, ud fra normale mønstre. Som nævnt præsenterer Ziehe og Giddens bud på, hvordan individet normalt træffer valg, men disse måder virker annullerede i de innovative projekter.

Eleven må derfor på baggrund af refleksion træffe valg, som ikke umiddelbart kan relateres til individets livsverden. Om denne proces forklarer en elev:

”Men altså, vi bliver bedre til det, synes jeg. Altså til at sådan selv tage beslutninger, også fordi vi jo synes, det er vores projekt, fordi vi selv har fundet på ideen, så vil vi jo også gerne eller jeg vil i hvert fald, gerne have, at det er mig, der har bestemt vejen, hvis man kan sige det sådan.”

Udtalelsen fra eleven belyser elevernes mulighed for at træffe valg. En mulighed de virker til at benytte sig af. Samtidig virker det også som en motivationsfaktor, at de selv kan bestemme vejen på projektet og at de i de innovative projekter har stor selvbestemmelse. Dette er ikke uvæsentligt, da Ziehe netop præsenterer motivation som en væsentlig faktor for at have lyst til at fungere i decentreringsprocesser (Ziehe, 2004). Men hvad siger disse elementer, om lærerens forståelse af innovation og kreativitet?

Gymnasielæreres forståelse af innovation

Gennem interview med to lærere fra to forskellige gymnasier i Københavnsområdet, samt interview med fire elever fra hvert gymnasium, har jeg fået et lille indblik i, hvilken konstruktion og mening gymnasielærere tillægger begreberne innovation og kreativitet. De to interviews blev foretaget kvalitativt (Kvale, 1997) og lærerne var udvalgt fra gymnasiets side, efter hvilke lærer der havde interesse for emnet.

I de interviewede læreres forståelse af begreberne kreativitet og innovation, findes der fire gennemgående temaer. Temaer som opstod efter gennemlæsning af interviews og er følgende: 1) Kreativitet og innovation, 2) Det problemløsende, 3) Gruppearbejde, 4) Evnen til at være kritisk. Dog vil jeg grundet artiklens omfang, kun beskæftige mig med tema 1 og 2. Jeg vil kun bruge den ene læreres udtalelser i denne artikel, men samlet set skulle mine pointer gerne vise begge læreres forståelse, da de overvejende havde de samme betragtninger på emnet.

Kreativitet og innovation

Det første de interviewede lærere vil ind på når begreberne kreativitet og innovation diskuteres er skelnen mellem innovation og kreativitet. I lærernes forståelse er kreativitet noget der forgår internt på skolen og ikke bryder med normerne for feltet undervisning. I deres forståelse af begrebet innovation i en undervisningsmæssig kontekst placerer de begrebet i mere overordnet skala end kreativitet. I forhold til innovation forventer de, at eleverne kan reflektere over sig selv og deres omverden. En lærer udtaler således:

”Jamen, man kan undervise kreativt på en lille skala, hvor man fx bruger nogle forskellige medier i undervisningen. Men innovation er det store perspektiv, det skal munde ud i en løsning på et reelt problem, hvor der skal reflekteres eller selvreflekteres over, hvad eleven synes er et problem, der er værd at skrive om.”

I Feiweil Kupferbergs forståelse, definerer innovation som forandring inden for normen på et givent område, mens kreativitet er forandring, der bryder med normen (Kupferberg, 1996). I lærerens

udtalelse kan det virke som om, at der i arbejdet med kreativitet arbejdes inden for normen, mens innovation er større projekter, hvor muligheden for brud med normer kan synes større. Udtalelsen giver et indblik i skellen mellem innovation og kreativitet og hvilke elementer der er en del af lærernes konstruktion af de enkelte begreber fx det problemløsende.

Det problemløsende

Et andet element i lærernes forståelse af det innovative, er arbejdet med problemløsning og merværdi. Eleverne skal arbejde med autentiske problemer og løsningsforslag. Med det autentiske problemløsende mener læreren:

” (...) det autentiske problemløsende, så mener jeg, at det skal være virkelige problemer i den virkelige verden. Det betyder nemlig at, eleven skal vide noget om, hvad han eller hun synes er væsentligt her i verden, eller i det samfund vi lever i og de får mulighed for at stille sig kritiske overfor samfundet eller verden for den sags skyld (...).”

Thomas Ziehe plæderer for vigtigheden i forhold til at få de unge rykket væk fra egen livsverden med den hensigt, at få dem til at reflektere og træffe valg. Det autentiske problemløsende kan repræsentere en mulighed for dette (Ziehe, 2004). Da eleven nødvendigvis må gøre sig overvejelser over, hvorfor han/hun har valgt netop dette problem, og hvorfor dette problem er vigtigt. Decentraliseringen skal findes i individets normale måde at træffevalg på. I Ziehes forklaring træffer individet lystbetonede valg (Ziehe, 2004). På den måde rykkes eleven ud af egen livsverden, da eleven ”tvinges” til at iagttage sig selv og kunne forholde sig til andres iagttagelsesperspektiver.

Arbejder lærerne så innovativt?

Lærerne har altså en forståelse af det innovative, som værende større, end deres forståelse af det kreative. Endvidere skal eleverne beskæftige sig med autentiske problemer, som skal have værdi for andre. Denne forståelse leder mod Mihaly Csikszentmihalyis definition af kreativitet: Nyhed + værdi = kreativitet. Nyhed, er elevernes arbejde med løsninger på autentiske problemstillinger, værdi er elevernes arbejde med hvad eleven synes er væsentlig her i verden. Hertil hører også, at eleven nødvendigvis må træffe valg ud fra deres refleksioner og ud fra en refleksion over hvem der fx er vigtig at skabe værdi for. Tilsammen danner dette grundlag for, at eleverne gennem lærernes forståelse af innovation, kan arbejde på en måde, der får dem til at reflektere og på baggrund af disse refleksioner træffe valg.

Opsamling

I lærerens forståelse af kreativitet og innovation er der nogle udfordringer. En udfordring er balancegangen mellem de frie valg og samtidig få elevens kritiske sans styrket. De innovative projekter, giver eleverne en række frie valg, det motiverer eleverne og giver dem en fornemmelse af ejerskab. På den anden side formår de ikke at kvalificere disse valg, ved at stille sig kritisk overfor dem. Dog arbejder lærerne med kompetencer der styrker eleverne på andre måder. Lærerne opnår at arbejde med elevernes evne til at reflektere og træffe valg, ved at have en forståelse af det innovative, som indeholdende et nyhedselement og et værdigelement. Ved at lærerens forståelse af det innovative indeholder disse elementer, kan eleverne arbejde med det problemløsende med merværdi.

Kompetencerne lærerne opnår gennem deres innovative arbejde, er nogle af de kompetencer Ziehe og

Giddens præsenterer som vigtige for det unge individs færden i samfundet. Slutteligt på artiklen, kan man sige, at lærerne i deres konstruktion og meningsdannelse af kreativitet og innovation, favner nogle af de kompetencer samfundet kræver, men stadig har nogle udfordringer.

Referencer

Csikszentmihalyi, M. (1997): **Creativity – Flow and the psychology of discovery and invention.** New York: Harper Perennial

Giddens, A. (1991). **Modernitet og selvidentitet: Selvet og samfundet under senmoderniteten** (8. oplag 2004). København: Hans Reitzels Forlag.

Hargreaves, A (2005): **Undervisning i videnssamfundet - uddannelse i en usikker tid.** København: Klim

Kupferberg, F. (1996): **Kreativt kaos i projektarbejde.** Aalborg: Aalborg Universitetsforlag

Kvale, S. (1997): **InterView. En introduktion til det kvalitative forskningsinterview.** København: Hans Reitzels Forlag.

Ziehe, T. (2004): **Øer af intensitet i et hav af rutine.** København: Forlaget politisk revy.